

AŞEZAREA DE TIP BABADAG DE LA NICULIȚEL - "CORNET" (JUDEȚUL TULCEA). SĂPĂTURILE DE SALVARE EFECTUATE ÎN 1988

Florin Topoleanu
Gabriel Jugănu

Conducta de gaz metan URSS-Bulgaria montată în 1988 a traversat în județul Tulcea numeroase situri arheologice, pentru salvarea acestora Muzeul Deltei Dunării inițând ample cercetări.

La nord de comuna Niculițel, în zona bălților și a lacurilor Dunării, pe o terasă înaltă din imediata apropiere a lacului Gorgonel (fig. II), în punctul numit de localnici "Cornet", cercetările de suprafață relevaseră existența unei așezări din prima epocă a fierului, suprapusă de o așezare aparținând epocii romane timpurii. Odată cu săparea șanțului pentru conducta de gaz metan au ieșit la lumină numeroase vestigii aparținând celor două epoci.

În raport de traseul conductei au fost deschise patru secțiuni, două orientate nord-est (secțiunile I - II), celelalte orientate sud-vest (secțiunile III - IV) (fig. I).

Stratigrafia

Sub stratul arabil - gros de 0,25 m, se află stratul aparținând epocii romane¹, cu o grosime de 0,30 - 0,40 m. Sub acesta din urmă se află cel mai consistent strat (gros de 1 - 1,10 m) aparținând culturii tracice de tip Babadag. Din păcate, datorită solului gălbui deschis foarte tasat, observațiile stratigrafice mai nuanțate au fost mult îngreunate, astfel încât posibilitatea existenței a cel puțin trei nivele care să evidențieze cele trei faze ale culturii Babadag este argumentată de studiul tipologic al materialului ceramic corelat cu poziția în strat a complexelor.

Descrierea descoperirilor

I. Locuințe

a) Locuințe de suprafață. Pe parcursul săpaturilor au fost descoperite șase aglomerări-platforme, constituite din fragmente ceramice, bucăți de perete din lut cu amprente de pari, nuiele și stuf, pietre, resturi de vetre, cenușă, oase. Podeaua acestor aglomerări se păstra sub forma unor suprafețe de lut foarte tasate.

b) Bordiere. S-au descoperit trei asemenea complexe, unul ovoidal, două rectangulare, acestea prezentându-se sub forma unor alveolari în nivelul antic de călcare. Podelele bordeielor nu aveau urme speciale de amenajare.

Atât în locuințele de suprafață cât și în bordeie au fost descoperite vete fragmentare.

c) Gropi. În cele șase secțiuni au fost descoperite 64 de gropi, majoritatea tronconice, celelalte fiind cilindrice. Dintre acestea, 60 erau destinate fie păstrării proviziilor, fie depozitării resturilor menajere. Gropile de provizii aveau, atât fundul circular cât și peretii, arși sau afumați.

În patru gropi tronconice au fost descoperite schelete sau resturi de schelete umane. Un studiu mai amănunțit asupra acestor descoperiri a fost publicat în revista ISTROS VII². Din acest motiv vom prezenta sumar acest tip de descoperiri funerare.

Groapa nr. 1. Pe un pat de fragmente ceramice se afla un schelet întins pe spate, orientat nord-est/sud-vest, cu mâna dreaptă pe torace, cea stângă fiind așezată pe piept (fig. III/1; V/1).

Groapa nr. 2. Au fost descoperite capul, membrele superioare și cele inferioare ale unui individ matur. Osemintele erau dispuse într-o manieră ce sugera poziția "puternic chircit" (fig. III/2; V/2).

Groapa nr. 3. Pe un pat de fragmente ceramice se afla un schelet întins pe spate, cu mâinile pe abdomen, orientat nord-sud; în jurul acestuia erau împărățiate patru crani, membre superioare și inferioare, precum și bucați de torace (fig. V/3).

Groapa nr. 4. Pe un pat de fragmente ceramice erau împărățiate resturile a două schelete: crani, membre, bucați de torace (fig. IV/1 - 2; V/4).

Rezumând situațiile din cele patru gropi am constatat următoarele:

1. În toate cazurile scheletele au fost depuse pe fundul gropilor.
2. În trei din cele patru complexe, fundul gropilor a fost acoperit cu un strat de fragmente ceramice.

3. În pofida abundenței materialului ceramic format din fragmente de vase bitronconice, tronconice, străchini și cești (fig. VI; VII/3; VIII/5, 7, 8; IX/2, 3, 5, 7; X/2, 3, 4, 6 - 8) nu s-a putut întregi nici un vas.

4. Deoarece atât membrele superioare, cele inferioare cât și fragmentele de torace descoperite se aflau în conexiune anatomică, considerăm exclusă posibilitatea unei reînhumări. Mai degrabă ne aflăm în fața unor "gropi macabre"³ cu indivizii ciopârțiți.

În ceea ce privește încadrarea cronologică a acestor complexe, materialul ceramic descoperit ne indică o datare largă ce cuprinde faza Babadag II și eventual începutul fazei Babadag III (secolele X - VIII î.Chr.).

Acest tip de descoperiri, evident deosebit de cel al morțintelor propriu-zise (acestea din urmă fiind foarte rare în aria culturii Babadag⁴), nu este inedit. Astfel, menționăm gropile cu oseminte umane descoperite în aşezarea eponimă de la

Babadag⁵, în așezările de la Garvăń- "Mlăjutul Florilor" (jud. Tulcea)⁶ și Satu-Nou Oltina "Valea lui Voicu" (jud. Constanța)⁷ aparținând tot culturii Babadag.

Inventarul arheologic

În cadrul inventarului arheologic, ca de obicei, ponderea o deține materialul ceramic; alături de acesta, cele câteva obiecte descoperite ne oferă importante repere pentru urmărirea evoluției cronologice a așezării.

Obiecte

1. Două psalii perechi, de formă identică, lucrate din corn (nr. inv. 41743 și 41744; fig. XV/1 - 2; XVI/1 - 2). Dimensiuni: L = 12, respectiv 12,5 cm.

Au fost descoperite într-o groapă cu resturi menajere și fragmente ceramice aparținând fazei Babadag II.

Psaliile au corpul arcuit, suprafața șlefuită și capetele rotunjite. Ambele psalii prezintă deteriorări; prima din ele (fig. XV/1; XVI/1) are o ruptură în zona capătului mai gros, situația repetându-se și la a doua piesă (fig. XV/2; XVI/2), probabil datorită forței de frecare a curelei ce era petrecută prin orificiul circular. Mai mult, a doua psalie prezintă o reparație la capătul subțire unde, în condițiile ruperii orificiului circular, acesta a fost refăcut puțin mai jos, dar la dimensiuni mai mici.

Pe ambele psalii se poate observa o manieră de decorare ce imită "falsul șnur", atât de des întâlnit pe vasele ceramice. Astfel, ele sunt traversate de către o bandă formată din două linii paralele, bandă realizată cu ajutorul unui instrument ascuțit, al cărui vârf avea secțiunea triunghiulară.

În mediul cultural Babadag psalii asemănătoare cu cele descrise mai sus au fost descoperite în așezările de la Grădiștea-Coslogeni (jud. Călărași)⁸, Siliștea- "Nazîru" (jud. Brăila)⁹, Garvăń- "Mlăjutul Florilor"¹⁰ și Babadag¹¹ (din județul Tulcea), ele încadrându-se în secolele X - XI î.Chr.

2. Plantator. A fost lucrat din corn. Este ușor curbat, prezentând pe toată suprafața, dar în special la capătul ascuțit, urme de prelucrare (fig. XVI/3).

Piese asemănătoare au fost descoperite la Siliștea- "Nazîru" (jud. Brăila)¹².

3. Două obiecte de cult (?) (nr. inv. 43227 și 43228; fig. XV/3 - 4; XVI/4 - 5). Au fost descoperite într-o groapă cu resturi menajere. Sunt lucrate dintr-un lut de bună calitate, suprafața acestora fiind neagră, bine lustruită.

Forma lor amintește, oarecum, de motivul "crestei de cocoș" - dacă ținem seama de cele două proeminente conice "trase" din postamentul obiectelor. Ambele obiecte au fost deteriorate la un capăt, prezentând căte o ruptură ce a eliminat, probabil, a treia proeminență, fapt vizibil mai ales în cazul celei de-a doua piese (fig. XV/3; XVI/4). Baza corpului este plată, jucând rol de "talpă".

În privința funcției celor două obiecte, lucrurile sunt mai puțin clare. Din start excludem posibilitatea ca ele să fi folosit ca instrumente pentru decorarea ceramicii, neexistând nici un indiciu în acest sens.

În cultura Babadag aceste piese sunt deocamdată unicat. Cele mai apropiate analogii le găsim în Bulgaria, în zona munților Rodopi, în așezarea de la Cepina¹³, contemporană cu cultura Babadag, unde au fost descoperite două piese relativ asemănătoare, prevăzute cu câte trei proeminente conice, cu deosebirea că acestea aveau un picior înalt.

Revenind asupra funcționalității celor două piese de la Niculițel-“Cornet”, considerăm că ele puteau servi ca piese de cult. Până când ne vom putea argumenta temeinic această afirmație, ne mulțumim să menținem un semn de întrebare asupra realei destinații a celor două piese din lut.

4. Opaiț din lut (nr. inv. 43215; fig. XV/6; XVI/6). Este lucrat dintr-un lut grosier, negru-maroniu. Privit din profil are forma unei cupe cu picior. Privit de sus, opaițul aduce cu o lingură. Din buza opaițului a fost "trasă" o proeminență tubulară, ruptă în vechime, ce avea rol de mâner. În interior opaițul prezintă urme de arsură.

5. Instrument pentru decorat ceramică (fig. XV/3). A fost lucrat dintr-un lut fin, gălbui maroniu. Are formă semilunară, mânerul cilindric, prevăzut în capăt cu trei cercuri concentrice incizate, corpul plat fiind crestat cu scurte linii oblice. Era folosit pentru "ștampilarea" vaselor cu motive ornamentale ca: cercuri concentrice și tangente, serii de linii paralele, diverse combinații.

Instrumentul era larg răspândit în mediile culturale aparținând marelui complex al ceramicii imprimate (Insula Banului, Psenicevo, Babadag, Cozia, Saharna)¹⁴.

În aria culturii Babadag, instrumentul este plasat în faza Babadag II (sec. X - XI î.Chr.), având analogii în așezările de la Babadag¹⁵ și Garvăń-“Mlăjitudine Florilor”¹⁶ din județul Tulcea.

Ceramica

Reprezintă partea cea mai consistentă a materialului arheologic descoperit în așezarea hallstattiană de la Niculițel-“Cornet”.

După aspect, poate fi împărțită în două mari categorii:

1. Ceramică de factură bună, lucrată dintr-o pastă de bună calitate, compusă din lut amestecat cu cioburi mărunțite, nisip și mai rar pietricele. Suprafața vaselor este lustruită, în cele mai multe cazuri până la aşa-numitul "lustru metalic". Culoarea vaselor variază de la clasicul negru la exterior - cărămiziu la interior, până la negru-cărămiziu sau gălbui-maroniu pe ambele suprafete.

Vasele bitronconice, străchinile cu buza trasă spre interior, ceștile cu sau fără toartă supraînălțată, cănilor, ilustrează gama formelor aparținând acestei importante categorii ceramice.

2. Ceramica grosieră este lucrată dintr-o pastă mai puțin îngrijită, lutul fiind amestecat de la caz la caz cu cioburi mărunțite, pietricele, nisip, paie. Suprafața vaselor din această categorie este poroasă, fără urme de lustruire, uneori barbotinată.

Culoarea vaselor este gălbui, gălbui-maronie sau cărămizie.

Ca forme întâlnim vase bitronconice, vase tronconice (acestea fiind preponderente), cești cu toartă supraînălțată, boluri, căni.

În continuare, vom analiza fiecare tip din formele ceramice menționate mai sus.

Vase bitronconice

Se pot întâlni două variante. Unele au buza evazată, gâtul scurt, mijlocul puternic arcuit, fundul plat sau inelar (fig. XVI/1, 3, 4; X/1). Altele sunt mai suple, cu buza mai mult sau mai puțin evazată, gâtul prelung, mijlocul puțin arcuit și fundul plat (fig. XI/3, 4).

La baza gâtelui sau pe pântec câteva vase bitronconice au aplicate proeminențe conice orizontale singulare (fig. VI/2; XII/6) sau perechi (fig. VI/3; XI/4) sau proeminențe cu vârful în sus (fig. VI/3; XII/7), toate acestea dispuse de obicei în cruce.

Nu lipsesc vasele bitronconice de mari dimensiuni prevăzute cu torți late, plasate între buză și umăr (fig. VI/1).

În general, aceste vase au culoarea neagră la exterior și cărămizie la interior sau neagră pe ambele suprafete (în aceste cazuri fiind nelipsit lustrul metalic), sau cărămizie ori gălbui-maronie.

Vasele bitronconice sunt decorate într-o gamă variată, cu motive incizate, imprimate și, mai rar, caneluri, toate acestea dispuse pe gât și pe pântec. Există însă și situații (specifice mai ales fazei Babadag III) în care vasele bitronconice nu sunt ornamentate.

Dintre motivele incizate menționăm: benzi de linii paralele orizontale între care sunt dispuse serii de romburi și/sau triunghiuri umplute cu hașuri (fig. XI/1 - 2); benzi orizontale de linii paralele încadrate de serii de alveole realizate cu capătul unui bețișor (fig. XI/5), benzi paralele ce încadrează brâuri aplicate, acestea fiind decorate cu motive în formă de "brăduț".

Nu lipsesc combinațiile de motive incizate și imprimate, remarcându-se benzile și ghirlanidele incizate, asociate cu cercuri concentrice și tangente imprimate (fig. XII/3 - 6). Astfel, pe gâtul unui vas bitronconic, două benzi de linii paralele dispuse vertical încadrează o bandă din linii scurte incizate în zig-zag, tot acest

registru fiind întrerupt pe umărul vasului de o bandă din linii paralele orizontale, acestea din urmă suprapunând o serie de cercuri concentrice și tangente imprimate (fig. XI/3).

Motivele imprimate, realizate cu ajutorul instrumentului descris mai sus, constau din câteva combinații de serii de cercuri concentrice și tangente imprimate (fig. XI/4; XII/1 - 2, 7 - 8).

În ceea ce privește motivele canelate, acestea sunt mai puțin utilizate în decorarea vaselor bitronconice, de obicei fiind dispuse oblic pe pântec.

Ceștile

Categoria predominantă o constituie ceștile lucrate dintr-o pastă de bună calitate, negre, gălbui sau maronii, cu lustru metalic la exterior și, nu de puține ori, pe suprafața interioară.

Cealaltă categorie, a ceștilor lucrate dintr-o pastă grosieră, este redusă cantitativ. Suprafața acestor vase este poroasă, zgrumătoasă, având culoarea cărămizie sau maronie.

Majoritatea ceștilor sunt prevăzute cu o toartă supraînălțată (cu secțiune ovală sau rectangulară). Ceștile cu două torți supraînălțate, caracteristice fazei Babadag III, lipsesc cu desăvârșire.

În funcție de profil, putem distinge trei variante ale ceștilor cu o toartă supraînălțată. Unele au buza puțin evazată, gâtul scurt, mijlocul puternic arcuit, fundul plat sau în formă de "umbo" (fig. VII/1, 5; VIII/1, 4). Altele au buza puțin evazată, mijlocul abia arcuit și fundul drept (fig. VII/3, 6; VIII/2, 3, 4, 7).

În fine, a treia variantă aparține ceștilor-bol, cu buza dreaptă și corpul puternic arcuit (fig. VIII/5).

Pe umărul sau pântecul unor cești au fost aplicate proeminente conice orizontale sau cu vârful în sus (fig. VII/3, 4; VIII/1).

Ca și vasele bitronconice, ceștile descoperite în aşezarea de la Niculițel- "Comet" sunt ornamentate cu o variată gamă de motive incizate, imprimate și canelate.

Motivele incizate constau din benzi orizontale ce suprapun serii de linii scurte oblice sau verticale (fig. VII/1), serii de împunsături combine cu grupuri de "brăduți" culcați (fig. VII/2), combinații de linii scurte oblice cu benzi orizontale și grupuri de linii scurte dispuse în zig-zag (fig. VII/6).

Motivele imprimate constau din diverse combinații de linii orizontale cu cercuri concentrice și tangente (fig. VII/3).

Nu lipsesc combinațiile de motive imprimate și canelate (fig. VII/4). Motivele canelate sunt dispuse sub forma unor benzi oblice pe umărul ceștilor (fig. VIII/4).

Căniile

În așezarea de la Niculițel-“Cornet” această formă ceramică este reprezentată printr-un număr redus de exemplare.

Unele sunt lucrate dintr-o pastă de bună calitate, au culoarea neagră sau cărămizie cu lustru metalic la exterior. Din această categorie face parte un exemplar decorat cu cercuri concentrice și tangente duble, încadrate de o bandă din două linii paralele, toate aceste motive fiind realizate prin incizare (fig. VII/7).

Alte căni sunt lucrate dintr-o pastă grosieră gălbuie sau maronie, fiind decorate cu brâuri alveolare aplicate (fig. XIV/1 - 2).

Foarte interesantă este o cană prevăzută cu o toartă puțin supraînălțată, decorată pe umăr cu un brâu alveolat, cană ce pare a fi un veritabil prototip al binecunoscutei cătuși geto-dacice (fig. XIV/2).

Străchinile

Au formă tronconică, cu buza mai mult sau mai puțin trasă spre interior. Sunt lucrate de obicei dintr-o pastă de bună calitate, de culoare neagră sau maronie, fiind lustruite pe ambele suprafete. Unele străchinile au aplicate proeminente - “urechiușe”.

Ca ornamentare, predomină motivele canelate, mai late sau mai înguste, dispuse oblic, pe buză sau pe umăr (fig. IX/1, 4). Mai rare sunt motivele incizate și imprimante, situație general valabilă pentru străchinile aparținând culturii Babadag. De aceea, interesante prin ineditul lor ni se par o serie de străchini decorative cu motive incizate (“brăduți”, triunghiuri hașurate cu mici alveole în vârf, benzi de linii paralele) (fig. XIII/1) și imprimante (cercuri concentrice cu tangente, serii de linii scurte oblice, serii paralele de S-uri culcate) (fig. XIII/2, 3, 4; XIV/7), motive prezente separat sau în combinații, dispuse pe partea superioară dar și în partea inferioară a străchinilor, atât la exterior cât și la interior.

Vasele tronconice

Sunt lucrate dintr-o pastă grosieră, de culoare gălbui-maronie sau cărămizie. Au buza dreaptă sau puțin răsfrântă, corpul abia arcuit și fundul drept. Uncle au câte două torți tubulare în zona mediană (fig. X/5). Sunt de obicei nedecorate, nelipsind însă vasele cu brâuri alveolate sau crestate, aplicate sau trase din pereții vaselor (fig. X/2, 3, 5; XIV/3).

Concluzii

După ce am trecut în revistă materialul arheologic descoperit în așezarea aparținând culturii Babadag de la Niculițel-“Cornet”, în continuare vom încerca să facem câteva aprecieri în privința încadrării cronologice. De la bun început, putem

afirma că descoperirile de aici pot fi încadrate în cele trei faze de evoluție a culturii Babadag. Ca proporție, predominant materialul aparținând fazei Babadag II (sec. X - IX î.Chr.), pentru celelalte faze - respectiv I și III - materialul arheologic fiind redus cantitativ, dar foarte sugestiv.

Pentru faza Babadag I (sec. XI î.Chr.) menționăm în primul rând ceștile decorate cu motive incizate, motive întâlnite în tot arealul culturii Babadag. Motivul ornamental considerat definiitoriu pentru faza Babadag I - și anume cercuri concentrice și tangente incizate¹⁷ - a fost descoperit doar pe o cană.

Alte ornamente incizate semnalate pe vasele de la Niculițel-“Cornet”, ca triunghiurile hașurate, seriile de linii paralele ce suprapun sau încadrează linii scurte oblice, aparțin nu numai repertoriului ceramic al culturii Babadag, ci și grupului Tămăoani din sudul Moldovei¹⁸.

Din canoanele clasice ale motivisticii primei faze a culturii Babadag ies două vase. Primul dintre ele este bitronconic, lucrat dintr-o pastă bună, gălbui-maronie, decorat pe umăr cu benzi din linii orizontale ce încadrează serii de romburi și triungiuri hașurate, motive ce au analogii mai degrabă în descoperirile de la Rîmnicelu (jud. Brăila)¹⁹, considerate a fi anterioare fazei Babadag I.

În al doilea rând, este vorba de un vas bitronconic cu corpul bombat, gâtul scurt și buza puțin răsfrântă, decorat la baza gâtului cu un sir de alveole. Pe buză are două urechiușe conice cu vârful în sus. Vasul este lucrat dintr-o pastă grosieră, de culoare cărămizie, având suprafața poroasă, iar în zona mediană prezentând urme de barbotină. Din punct de vedere al formei, acest vas seamănă izbitor cu cele două vase descoperite de M.P. Dîmboviță la Tămăoani²⁰, așezare considerată a fi anterioară culturii Babadag²¹. Originea acestui tip de vas pare a fi găsită în cultura Berozerska²².

Prezența acestui vas la Niculițel-“Cornet” ne determină să considerăm că, pe de o parte, este posibil ca datarea acestuia să se extindă și în faza Babadag I sau, pe de altă parte, putem plasa un raport de contemporanitate între așezarea eponimă de la Tămăoani și așezarea Babadag de la Niculițel-“Cornet”.

În ceea ce privește faza Babadag II, aceasta este reprezentată de o mare cantitate de ceramică, formele și mai ales decorul acesteia găsindu-și analogii în tot mediul cultural aparținând culturii Babadag.

“Noutatea” adusă de ceramica de tip Babadag II descoperită în așezarea de la Niculițel-“Cornet” constă în decorarea prin imprimare atât pe interior cât și la exterior a străchinilor, specifică mai ales culturilor Insula Banului-Psenicevo, Cozia și Saharna-Soloceni. Numeroasele complexe cât și bogatul material arheologic din așezarea de la Niculițel-“Cornet” vin să întărească ipoteza unei veritabile înfloriri culturale a comunităților tracice aparținând culturii Babadag în secolele X - IX î.Chr.²⁷.

Faza Babadag III, pe plan ceramic, poate fi caracterizată prin reproducerea formelor din fazele anterioare, dar mai ales prin dispariția aproape totală a ornamentării vaselor, această "sobrietate" fiind una din puținele inovații aduse. Practic doar două motive ornamentale vor fi preluate: canelurile și seriile de alveole.

Având în vedere poziția în strat a unor complexe în care s-au descoperit vase bitronconice nedecorate, cesti cu o toartă decorate cu serii de alveole și caneluri, vase tronconice grosiere, putem considera că locuirea în așezarea de la Niculițel- "Cornet" a continuat și în faza Babadag III.

Dacă raportăm spațiul cronologic al fazei Babadag III (sec. VIII - VII î.Chr.) la puțin numeroasele complexe și materiale arheologice aparținând acestei faze descoperite la Niculițel- "Cornet", înclinăm să credem că locuirea de aici s-a limitat la prima parte a fazei Babadag III (sec. VIII î.Chr.).

Deși cercetările noastre au avut un caracter nesistematic, prin varietatea materialului arheologic descoperit, credem că s-au pus în circulație noi informații referitoare la populațiile tracice de agriculturi, pescari și vânători aparținând culturii Babadag.

Note

1. Descoperirile aparținând perioadei romane timpurii vor face obiectul unui studiu aparte.
2. Gabriel Jugănaru, Florin Topoleanu, *Gropi funerare în așezarea hallstattiană de la Niculițel- "Cornet"* (jud. Tulcea), în Istros VII, 1994, pp. 71 - 81.
3. V. Sârbu, *Sacrificii umane și practici funerare insolite în arealul tracic*, în Istros VII, 1994, p. 87.
4. În categoria mormintelor propriu-zise din aria culturii Babadag includem descoperirile de la Cernavodă, jud. Constanța (D. Berciu și colab. *Şantierul arheologic Cernavodă*, în Materiale VII, 1961, p. 52, fig. 3), Capidava, jud. Constanța (N.C. Georgescu, *Cercetările efectuate în necropola romană*, în Materiale, Oradea, 1979, pp. 179 - 180, fig. 1) și Cotul Tichilești-Revârsarea, jud. Tulcea (V.H. Baumann, *Raport privind săpăturile arheologice efectuate în punctul Cotul Tichilești-Revârsarea*, comunicare prezentată la a XV-a Sesiune națională de rapoarte arheologice, Piatra-Neamț, 1991).
5. S. Morintz, *Noi date și probleme privind perioadele hallstattiană timpurie și mijlocie în zona istro-pontică (Cercetările de la Babadag)*, în Thraco-Dacica VIII, 1 - 2, p. 68, nota 118; idem, *Raport privind săpăturile arheologice efectuate în așezarea hallstattiană de la Babadag*, comunicare prezentată la a XXV-a Sesiune națională de rapoarte, Piatra-Neamț, 1991; S. Morintz, G. Jugănaru, *Raport privind săpăturile arheologice efectuate în sectorul V al așezării hallstattiene de la babadag (1991 - 1992)*, în prezentul volum.

6. În așezarea de la Garvăń-“Mlăjtitul Florilor” (jud. Tulcea), au fost descoperite două crani încărucați de suprafață. Materialul este inedit (săpături G. Jugănaru, ICEM-Tulcea).
7. M. Irimia, N. Conovici, *Descoperirile hallstattiene în dava getică de la Satu Nou (jud. Constanța)*, comunicare prezentată la Colocviul “Prima epocă a fierului la Gurile Dunării și în zonele circumponțice”, Tulcea, 1993.
8. M. Neagu, D. Nanu Basarab, *Considerații preliminare asupra așezării eponime de la Grădiștea-Coslogeni*, în Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos, II, 1986, p. 111, fig. 15 și 19.
9. N. Harțache, O. Silvestru, *Considerații asupra cercetărilor din așezarea Babadag de la Siliștea Naziru, jud. Brăila*, în Istros VI, 1992, p. 20, pl. V/8 și XIII/1.
10. G. Jugănaru, *Așezarea hallstattiană de la Garvăń-“Mlăjtitul Florilor”*, comunicare prezentată la a XXIX-a Sesiune națională de rapoarte arheologice, Cluj, 1995.
11. S. Morintz, *Noi date și probleme...*, în Thraco-Dacica VIII, 1 - 2, 1987, p. 63, fig. 14.
12. N. Harțache, O. Silvestru, *op. cit.*, p. 19, pl. V/4 și VI/3.
13. Nedealna Ghizdova, *Galistskaya keramika kreposti Cepini*, în Tracia III, fig. 11/6; B. Hänsel, *Beiträge zur regionalen und chronologischen Gliederung der älteren Hallstattzeit an der unteren Donau. Teil II*, Tafel 77/12, 13.
14. Vezi S. Morintz, P. Roman, *Un nou grup hallstattian în sud-vestul României*, în SCIVA 3, 1969, p. 411, fig. 7/10; A.M. Gotzev, *Decoration of the Early Iron Age Pottery from South-East Bulgaria*, în *The Early Hallstatt Period (1200 - 700 BC) in South-Eastern Europe*, Alba Iulia, 1994, p. 100; S. Morintz, *op. cit.*, p. 63, fig. 11/2; A. László, *Cu privire la tehnica de ornamentare a ceramicii hallstattiene de tip Babadag*, în *Memoria Antiquitatis* I, 1969, p. 319, fig. 1/1 - 3; O. Levițkii, *Culturi din epoca Hallstattului timpuriu și mijlociu*, în *Thraco-Dacica* XV, 1 - 2, 1994, p. 182, fig. 9 - 11.
15. S. Morintz, *op. cit.*
16. G. Jugănaru, *op. cit.*
17. S. Morintz, *op. cit.*
18. A. László, *Grupul Tămăoani. Asupra orizontului hallstattian timpuriu cu ceramică incizată din sudul Moldovei*, în *Memoria Antiquitatis* XII - XIV, 1986, pp. 65 - 91.
19. Fl. Anastasiu, N. Harțache, *Cercetări și descoperiri arheologice în raionul Brăila*, în *Danubius* I, 1967, pp. 19 - 39; N. Harțache, *Un nou aspect cultural de la sfîrșitul epocii bronzului la Dunărea de Jos*, în *Pontica* V, 1972, pp. 59 - 75.
20. M.P. Dîmbovița, *Cercetări arheologice în așezarea din prima epocă a fierului de la Tămăoani*, în SCIV 3 - 4, 1953, p. 775, fig. 7/1 - 2.
21. apud A. László, *op. cit.*, p. 72.
22. *ibidem*, p. 72.
23. S. Morintz, *Noi date și probleme...*, p. 65.

**AGGLOMERATION TYPE BABADAG A NICULITEL - "CORNET"
(DEPT DE TULCEA). FOUILLES DE SAUVEGARDE, 1988**

Résumé

Située dans le nord de la Dobroudja, sur une haute terrasse du voisinage immédiat du lac Gorgonel, l'agglomération étudiée appartient à la culture Babadag. Elle est illustrée par plusieurs ensembles archéologiques (habitations en surface du sol, huttes creusées dans la terre, fosses à provision ou avec des déchets ménagers, ainsi que des fosses renfermant des ossements humains). Les dits ensembles sont datés des trois phases de la culture thrace de type Babadag. La mieux représentée au point de vue quantité est la phase Babadag II, les deux autres (I et III), n'étant que faiblement attestées. D'après les auteurs des fouilles, l'agglomération a dû cesser son existence dès la première étape de la phase III, respectivement au VIIIe siècle a.Chr.

Datées donc de la période comprise entre le Ha A₂ et Ha B₃, ces découvertes faites à Niculitel - "Cornet" apportent de nouvelles informations relatives à la culture Babadag.

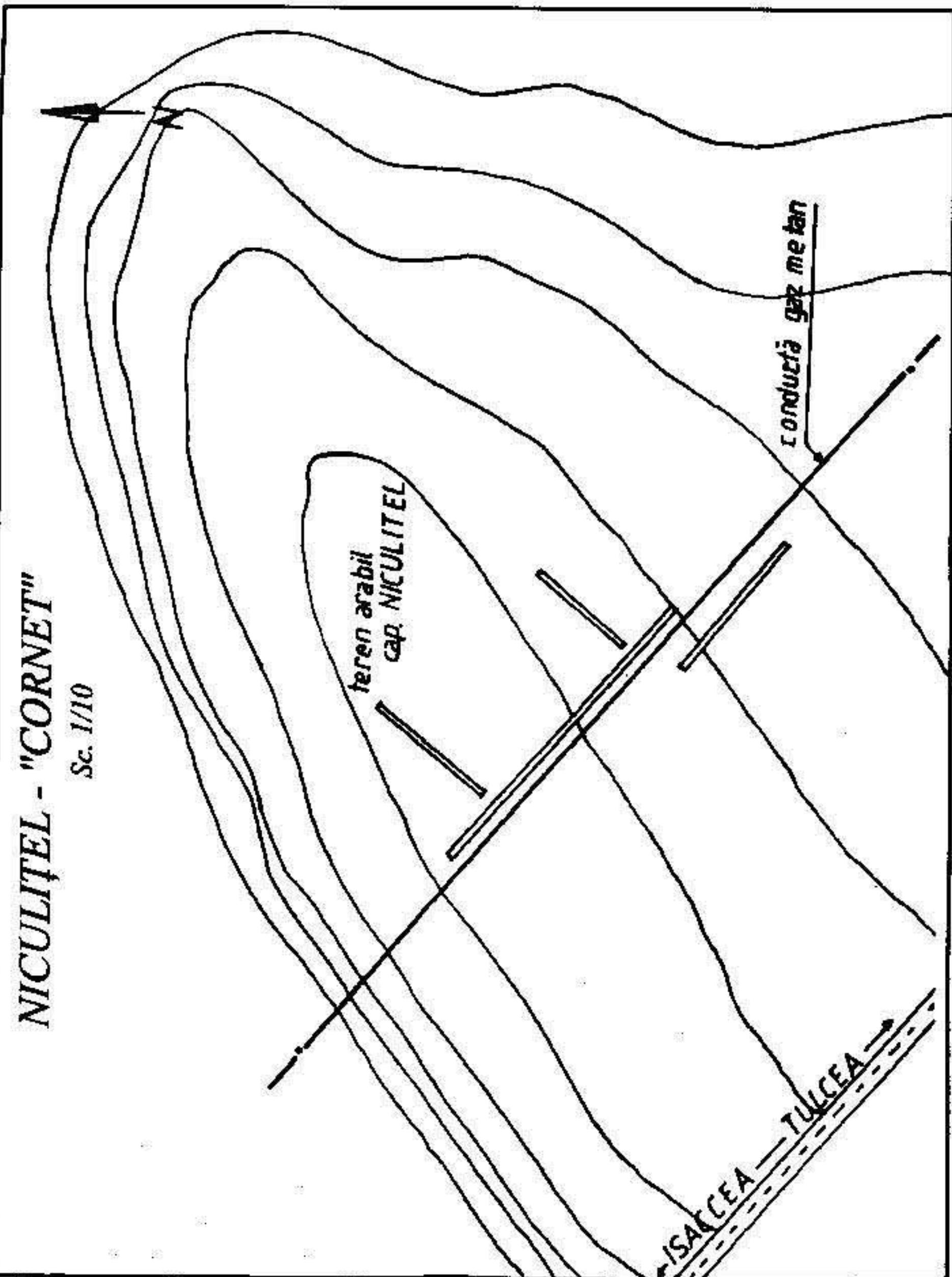

Fig. I. Planul săpăturilor. • Fig. I. Relevé des fouilles.

1

2

Fig. II. 1 - Așezarea văzută dinspre vest; 2 - Montarea conductei de gaz-metan.

Fig. II. 1 - Vue occidentale de l'agglomération; 2 - Tracé du conduit de gaz de marais.

1

2

Fig. III. 1, 2 - Gropi cu oseminte umane. • Fig. III. 1, 2 - Fosses à ossements humains.

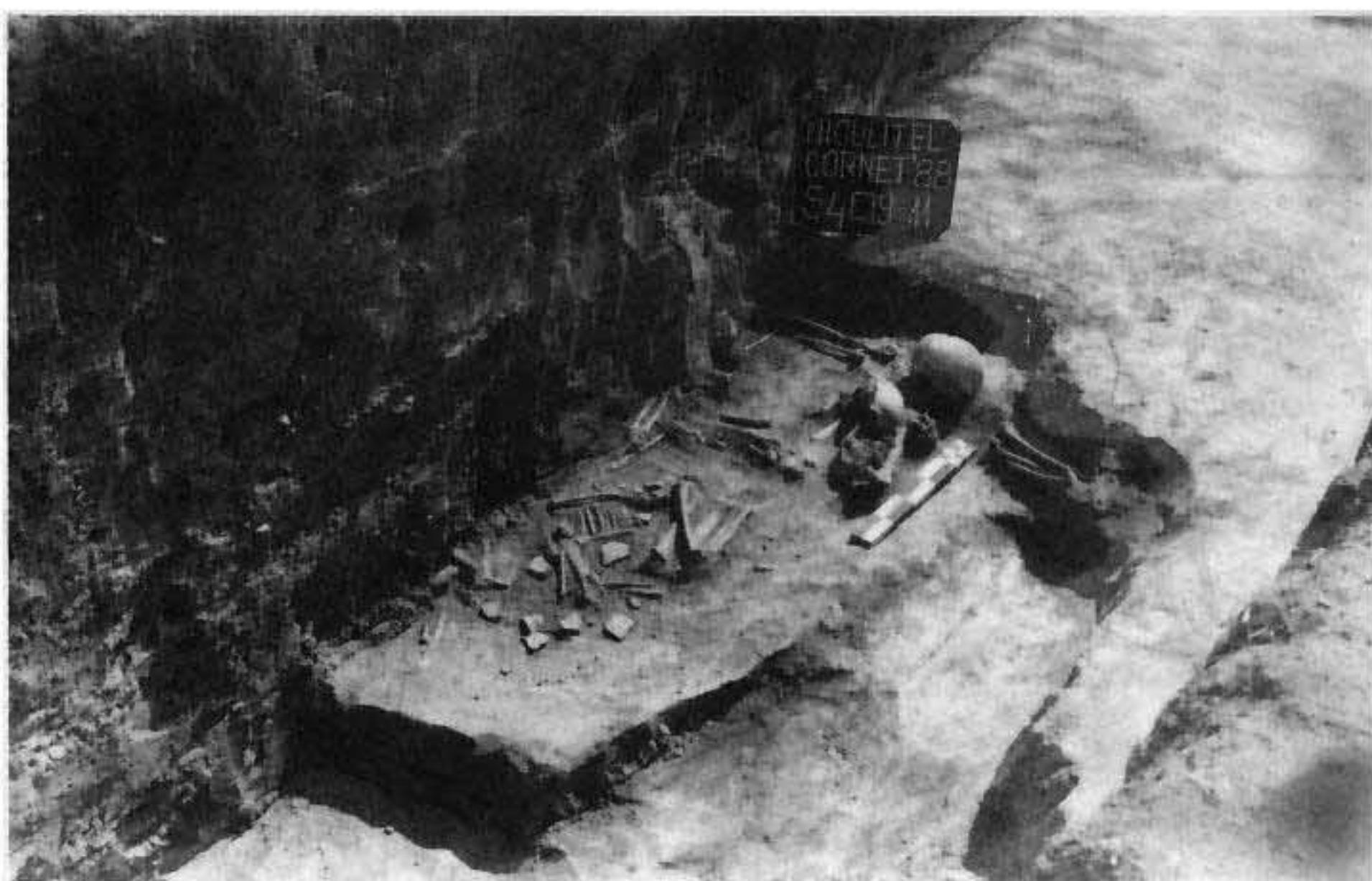

Fig. IV. 1, 2 - Gropi cu oseminte umane. ♦ Fig. IV. 1, 2 - Fosses à ossements humains.

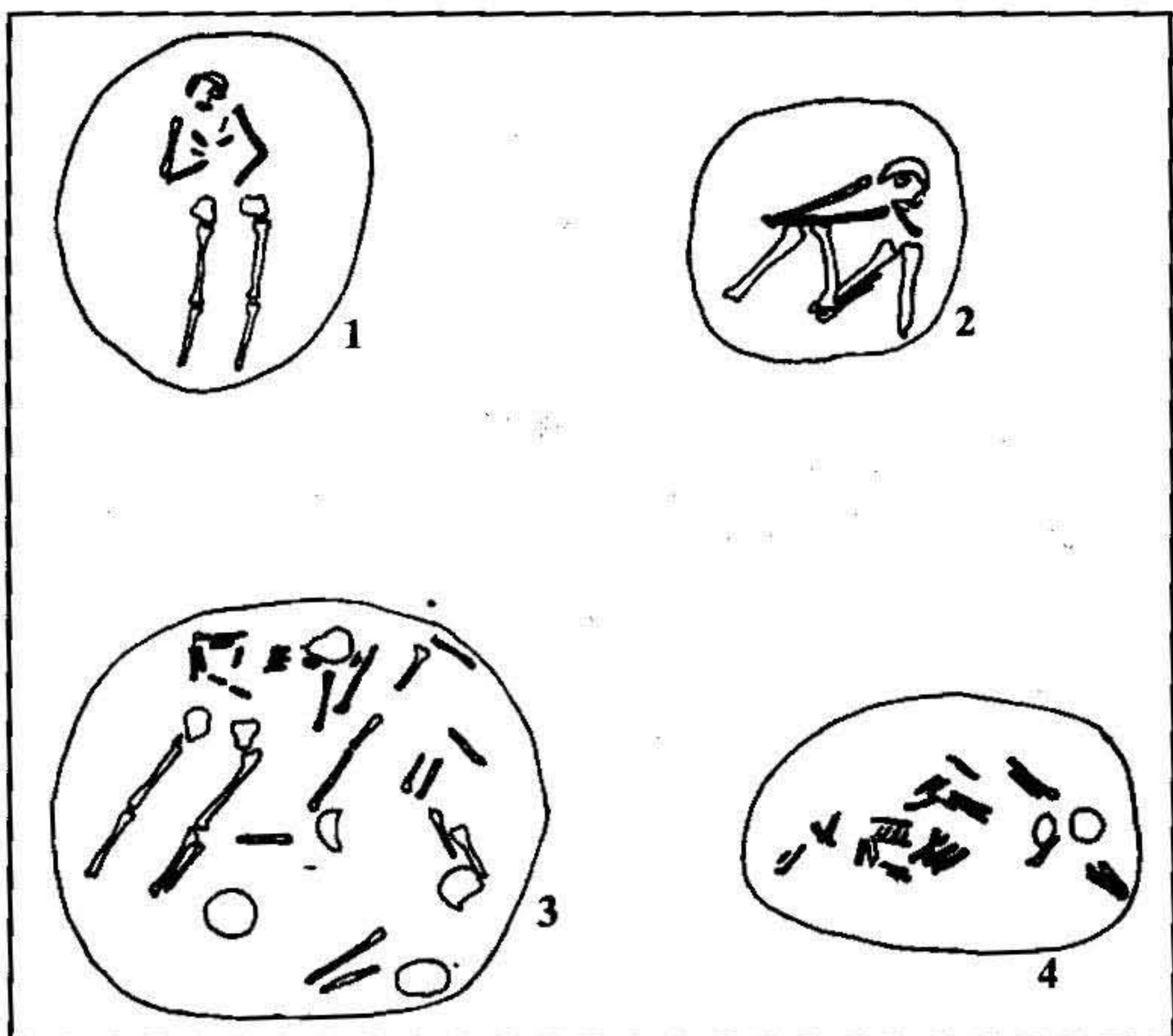

Fig. V. 1 - 4 - Planul gropilor cu oseminte umane.

Fig. V. I - 4 - Relevé des fosses à ossements humains.

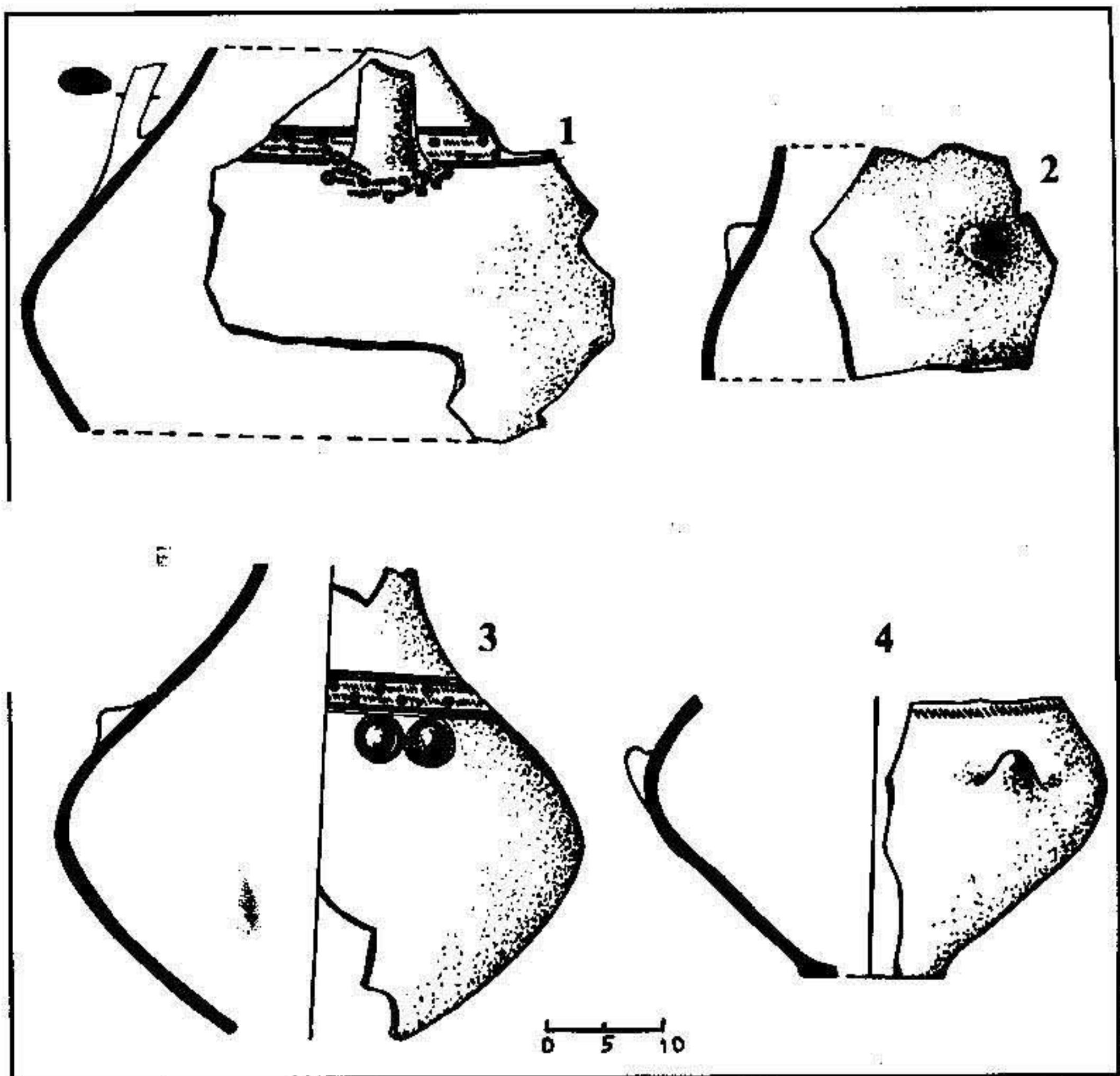

Fig. VI. 1 - 4 - Fragments de vase bitronconique.
Fig. VI. 1 - 4 - Fragments de vases bitronconiques.

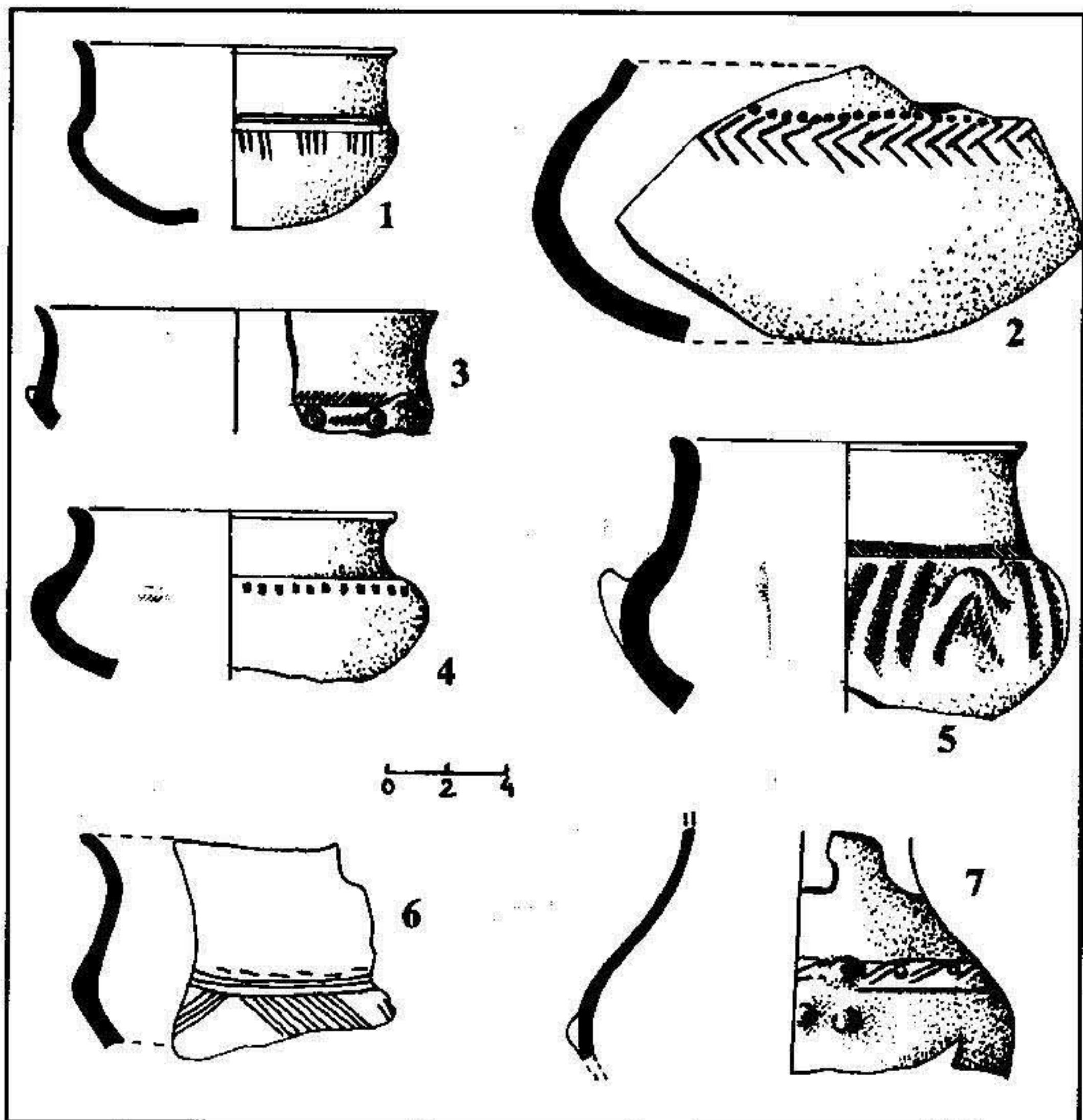

Fig. VII. 1 - 6 - Fragment de cesti; 7 - Fragment de cană.

Fig. VII. 1 - 6 - Fragments de tasses; 7 - Fragment de cruche.

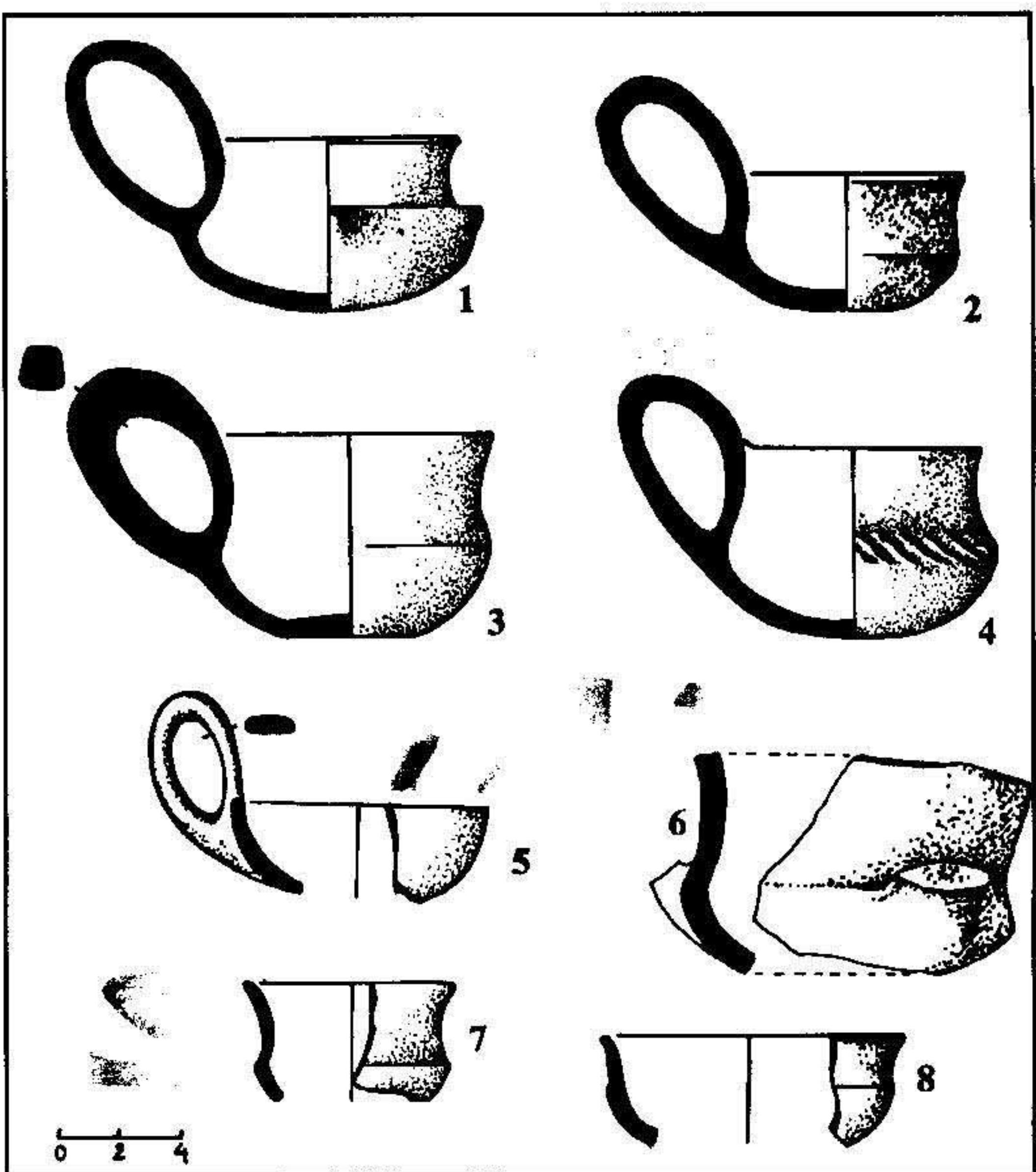

Fig. VIII. 1 - 8 - Cesti întregi sau fragmentare.

Fig. VIII. 1 - 8 - Tasses entières ou fragmentaires.

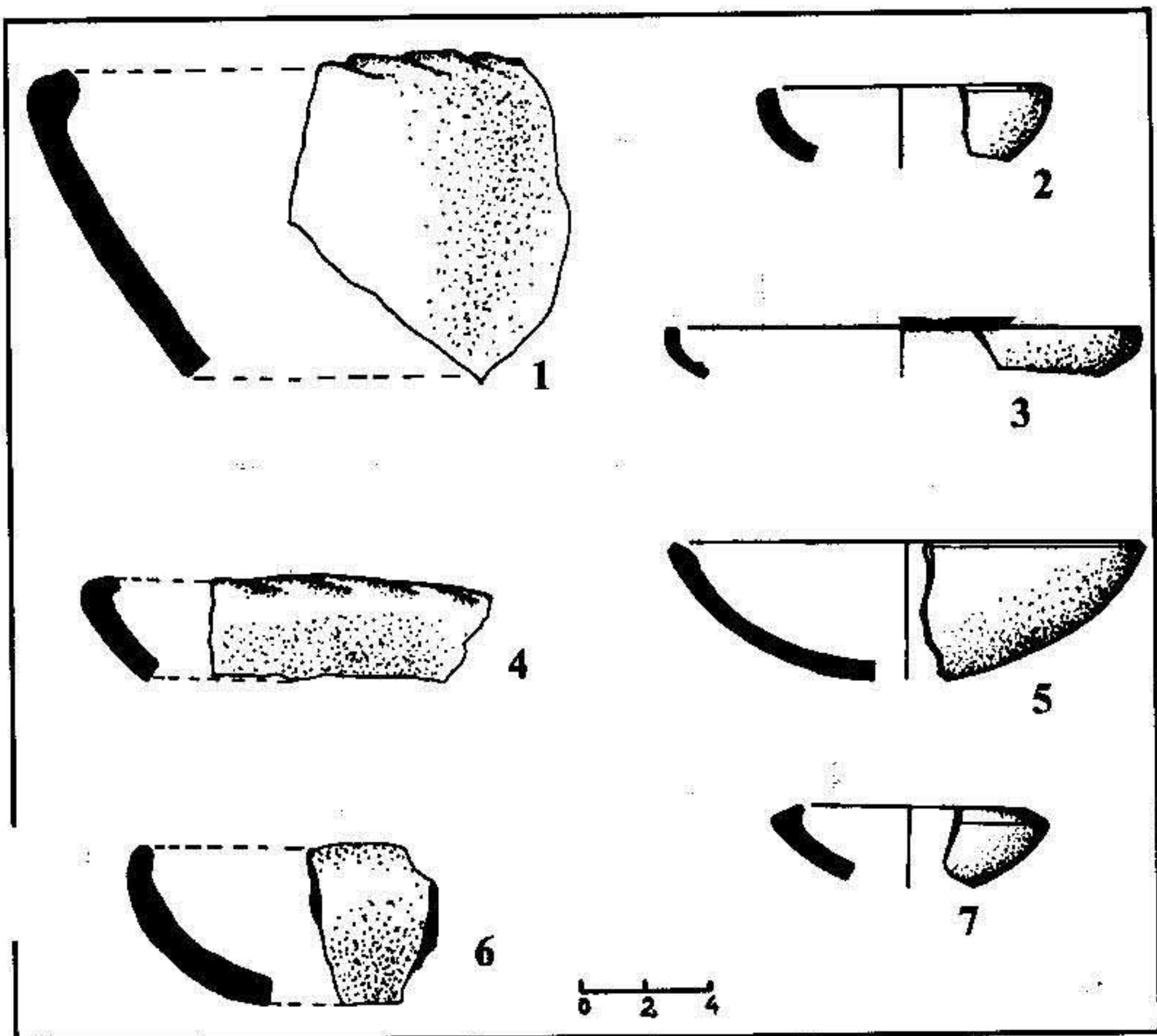

Fig. IX. 1 - 7 - Fragmente de străchini. • Fig. IX. 1 - 7 - Fragments d'écuelles.

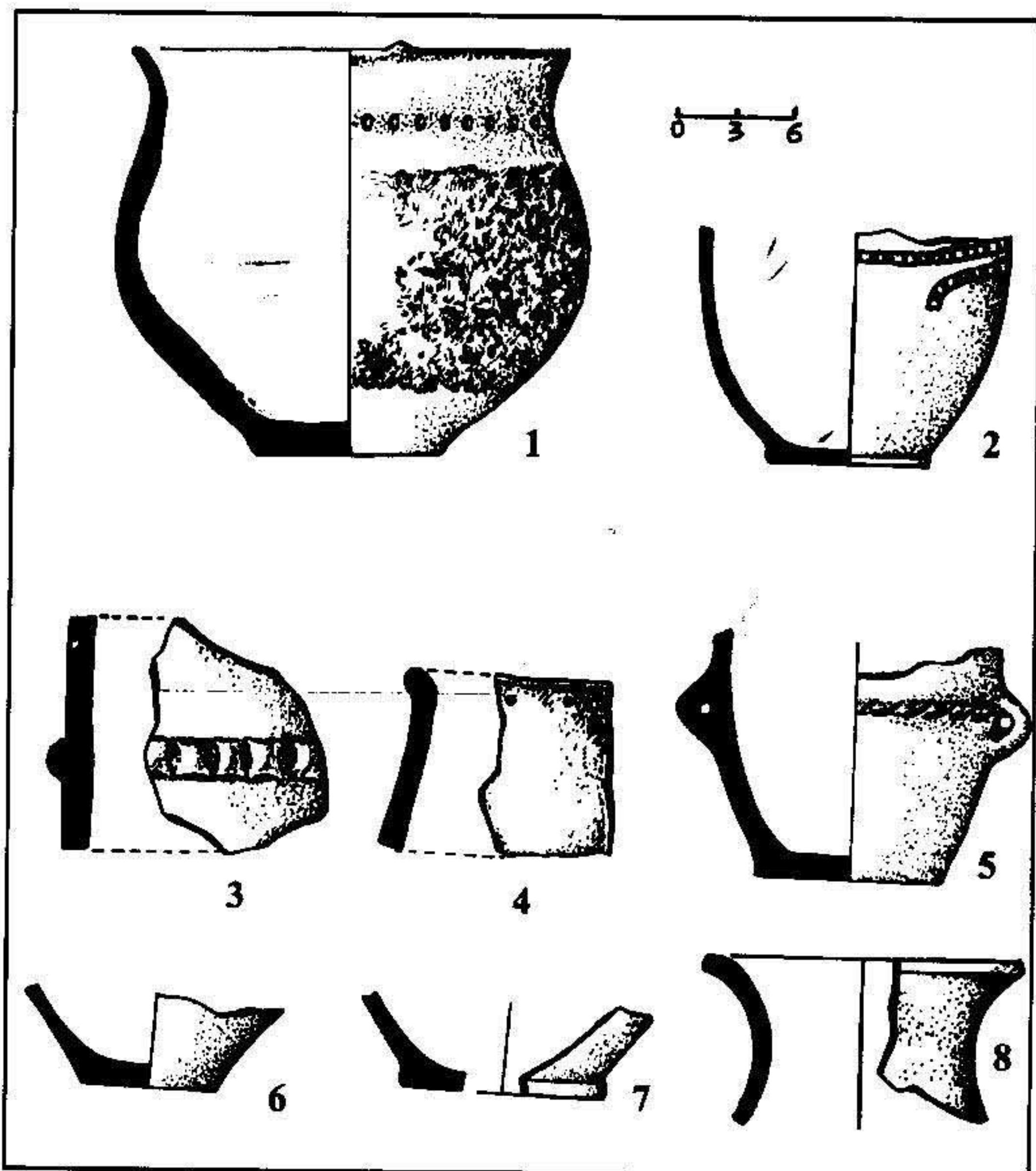

Fig. X. 2 - 5 - Fragments de vase tronconice; 1, 6 - 8 - Fragments de vase bitronconice.
Fig. X. 2 - 5 - Fragments de vases tronconiques; 1, 6 - 8 - Fragments de vases bitronconiques.

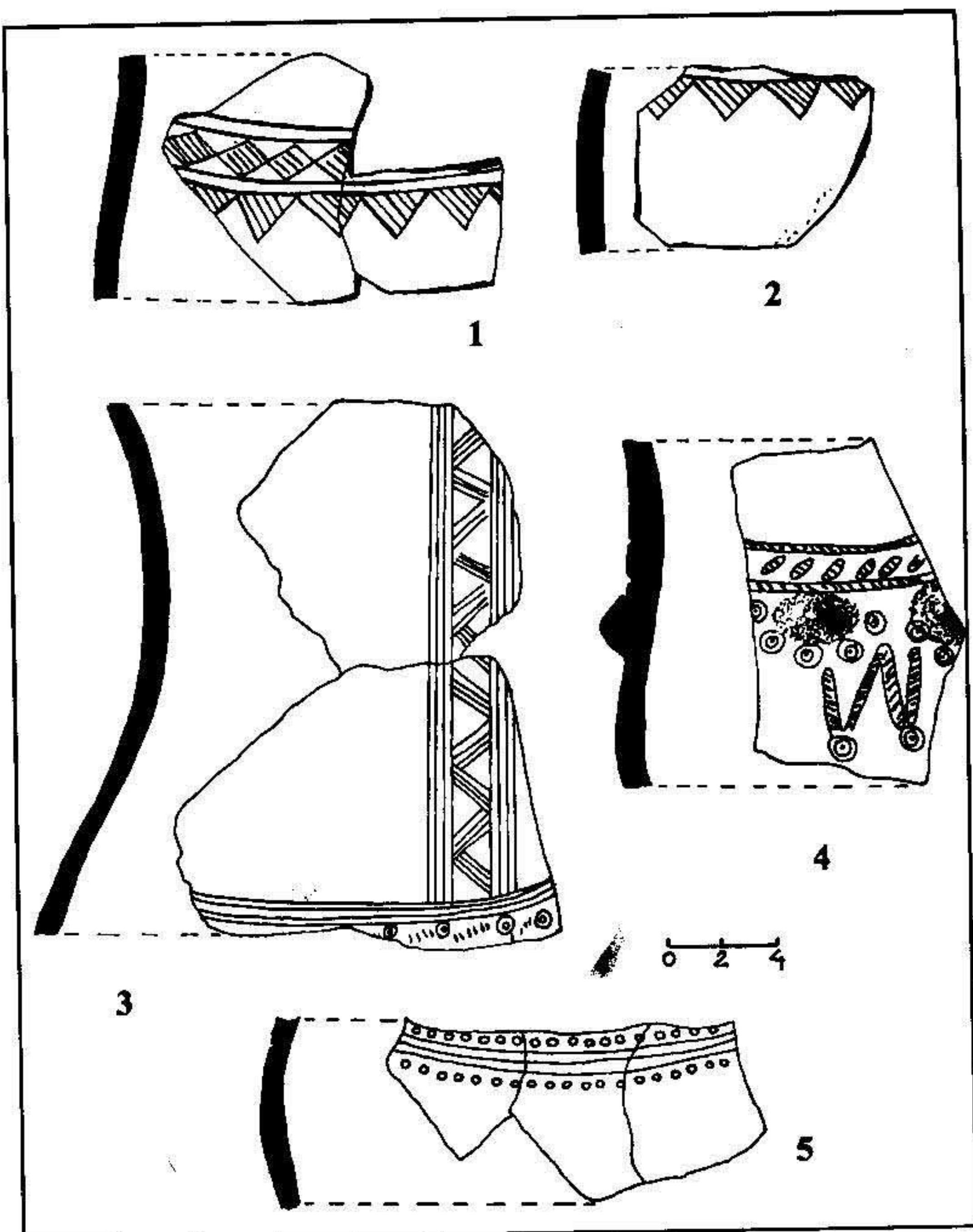

Fig. XI. 1 - 5 - Fragmente de vase bitronconice.

Fig. XI. 1 - 5 - Fragments de vases bitronconiques.

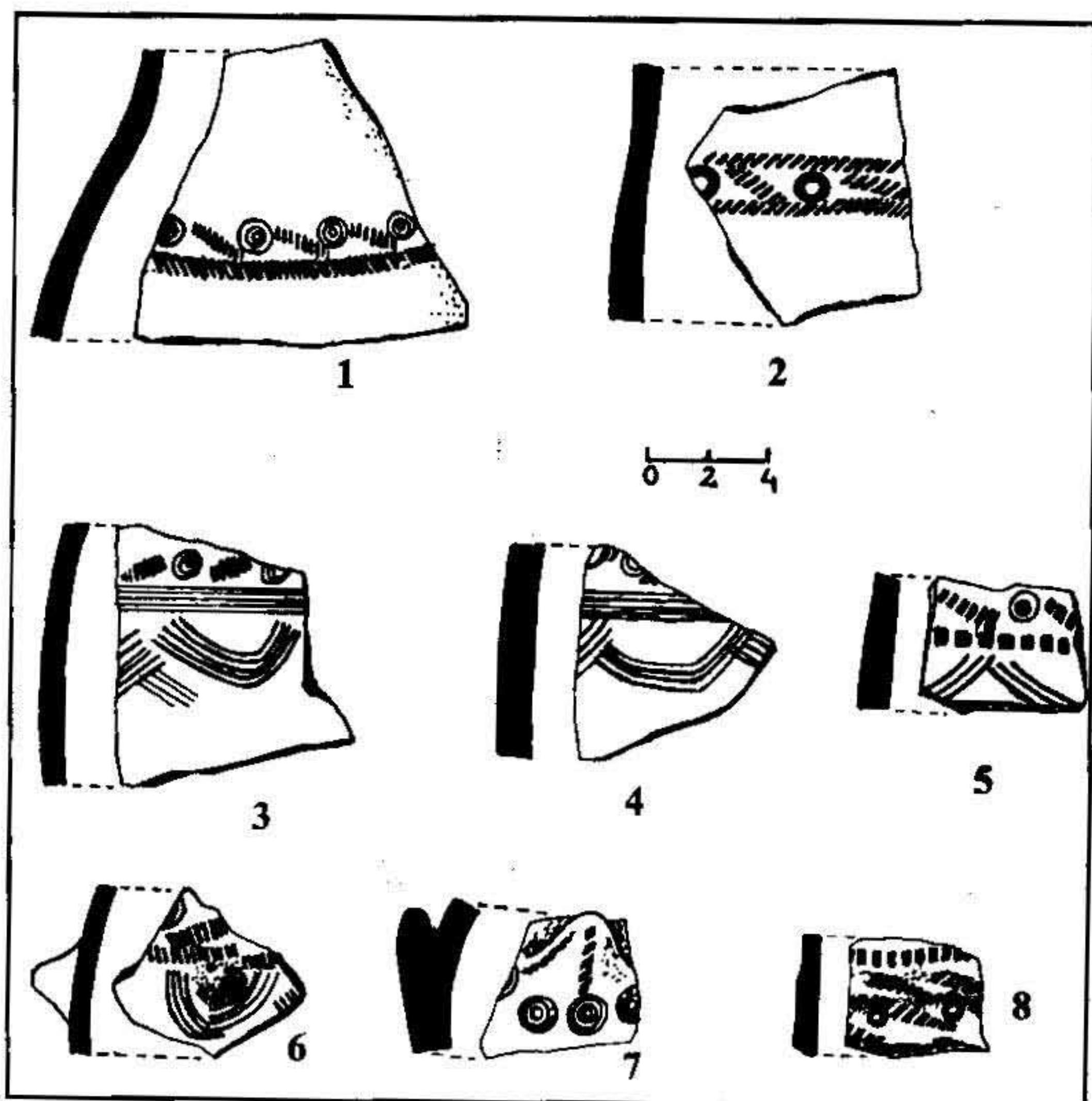

Fig. XII. 1 - 5 - Fragmente de vase bitronconice.

Fig. XII. 1 - 5 - Fragments de vases bitronconiques.

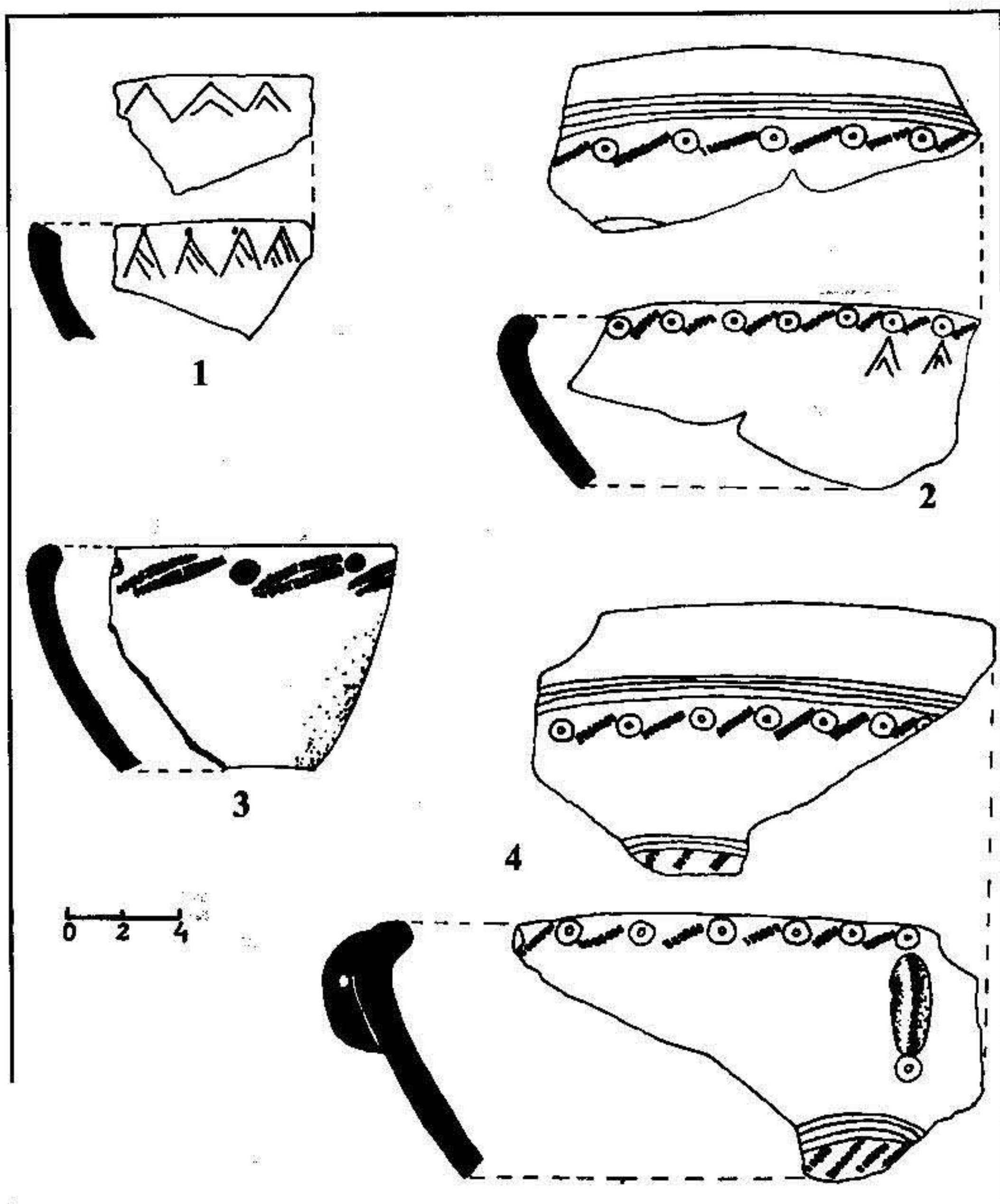

Fig. XIII. 1 - 4 - Fragmente de strähini. • Fig. XIII. 1 - 4 - Fragments d'écuelles.

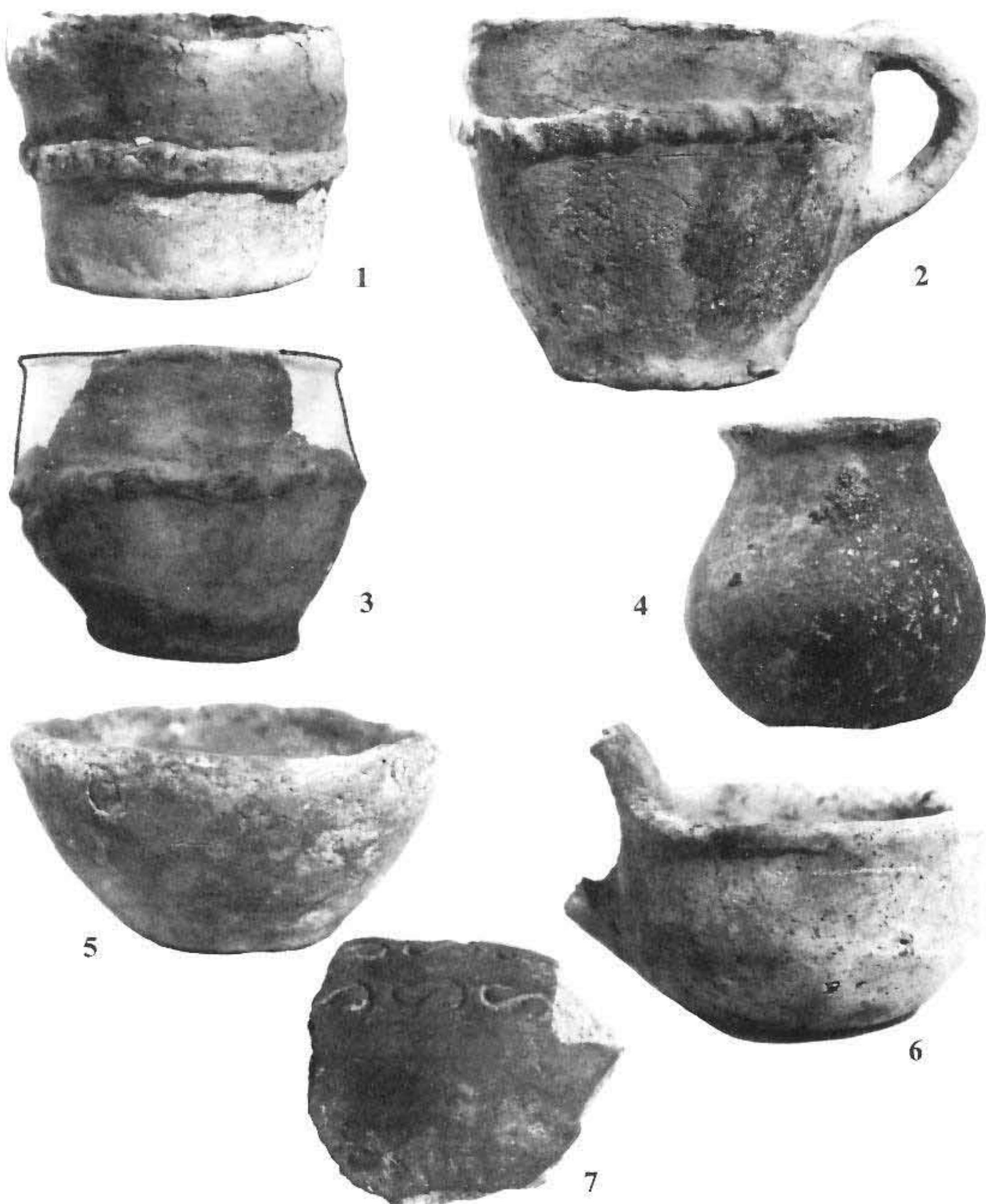

Fig. XIV. 1, 2 - Căni; 3, 4 - Vase bitronconice; 5 - Strachină; 6 - Cească; 7 - Fragment de strachină.

Fig. XIV. 1, 2 - Cruches; 3, 4 - Vases bitronconiques; 5 - Ecuelle; 6 - Tasse; 7 - Fragment d'écuelle.

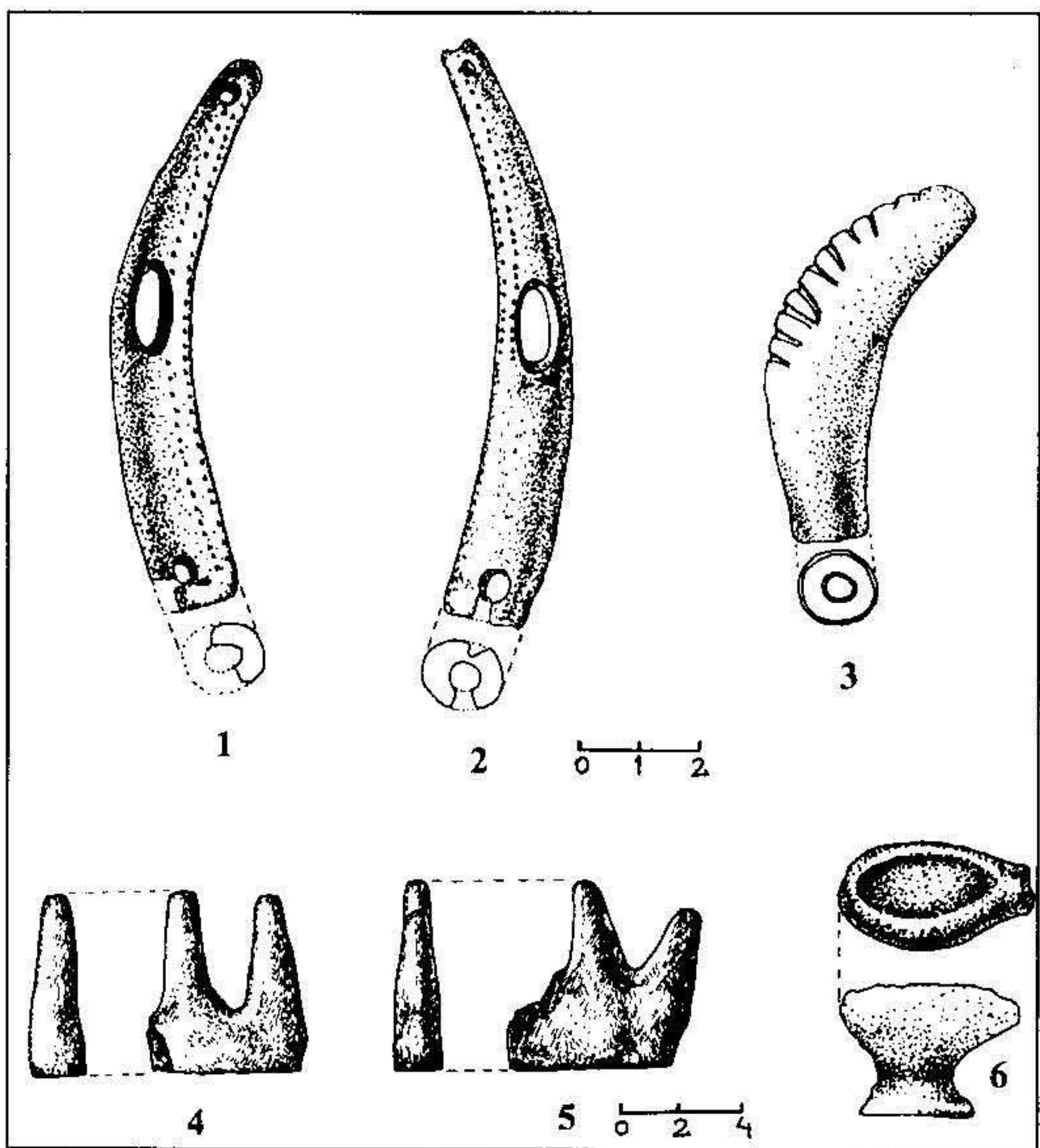

Fig. XV. 1, 2 - Psalii din os; 3 - Instrument din lut folosit la decorarea vaselor ceramice; 4, 5 - Idoli (?) din lut; 6 - Opaiț din lut.

Fig. XV. 1, 2 - Bossettes (de mors) en os; 3 - Ustensile en terre cuite pour la décoration des poteries; 4, 5 - Idoles (?) en terre cuite; 6 - Lumignon d'argile.

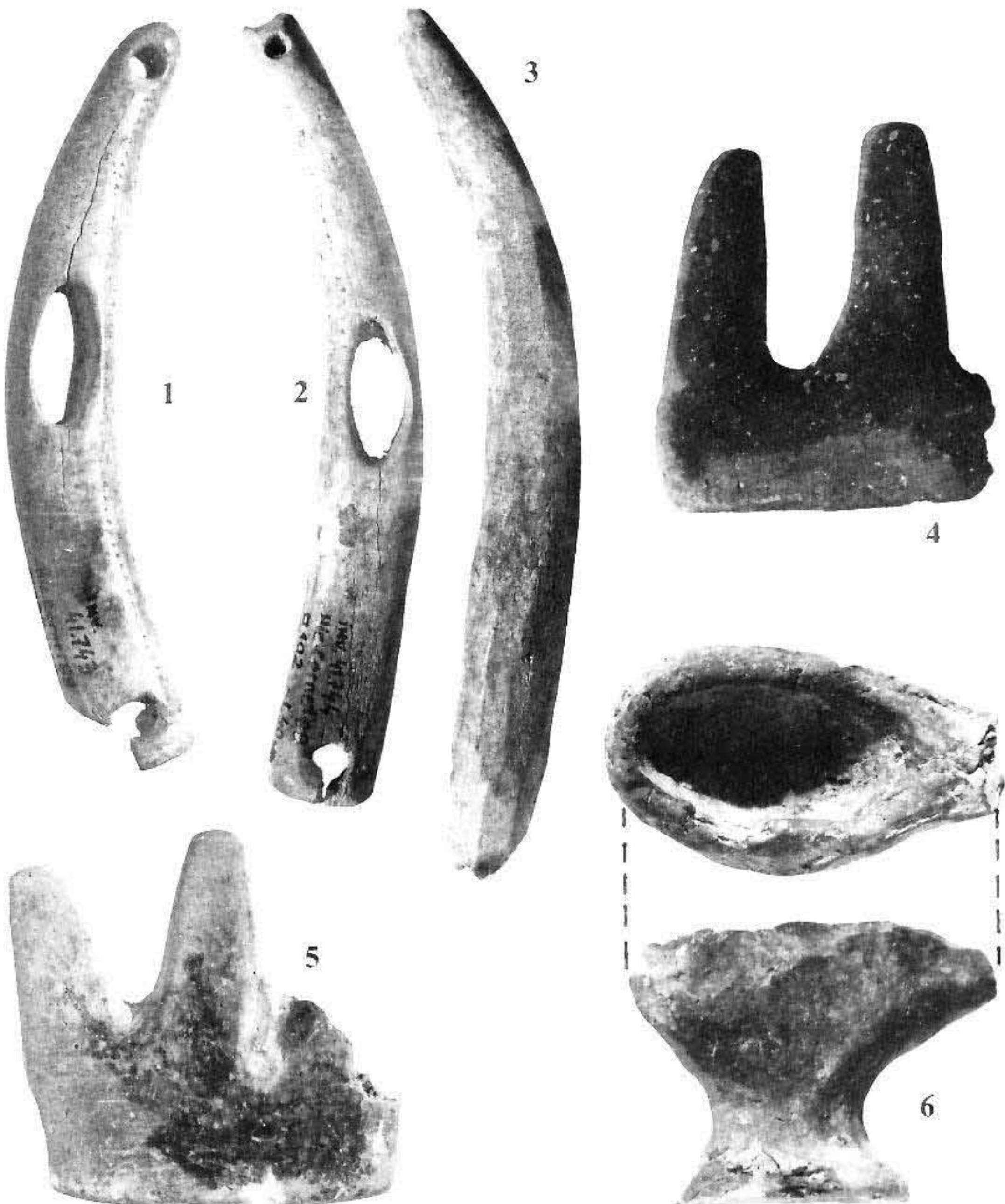

Fig. XVI. 1, 2 - Psalii din os; 3 - Plantator din corn; 4 - Instrument folosit pentru decorarea ceramicii; 5, 6 - Idoli (?) din lut; 7 - Opaiț din lut.

Fig. XVI. 1, 2 - Bossettes (de mors) en os; 3 - Plantoir en corne; 4 - Ustensile pour la décoration céramique; 5, 6 - Idoles (?) d'argile; 6 - Lumignon d'argile.